

Az ésszerű időn belüli befejezéshez való jog¹

KAPRINAY ESZTER
(SZTE-ÁJK PhD hallgató)

1. Bevezető gondolatok

Az ésszerű időn belüli befejezéshez való jog a tisztességes eljáráshoz való jog néven összefoglalt eljárási garanciák közé tartozik, melyet a magyar jogirodalom többnyire a perhatékonyság elvével összekapcsolva tárgyal. A követelmény európai hatásra, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 1992. évi módosításával² jelent meg a magyar polgári eljárásjogban, felváltván a perek „alapos és gyors” tárgyalását előíró rendelkezést. A Pp. a módosítást követően így szólt: „A bíróság hivatalból gondoskodik a pereknek az alapos tárgyalásáról és ésszerű időn belül történő befejezéséről.” Az ésszerű idő követelményének hazai szabályozásával kapcsolatban áttörést a Pp. 1999-es módosítása³ hozott, hiszen az addigi pusztá deklaráció helyett, a jogalkotó az előíráshoz valódi tartalmat rendelt. Meghatározta ugyanis, hogy mely szempontok veendő figyelembe annak megítélésékor, hogy egy adott eljárás ésszerű időben befejezettek tekinthető-e, illetve a bíróság mulasztása esetén igényelhető méltányos elégtételt biztosító kártérítés intézménye is ekkor került be a törvénybe.⁴ A jelenleg is hatályos Pp. 2. § (1) bekezdése a bíróságok feladatává teszi, hogy „a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.” A Pp. 2. § (2) bekezdése pedig a következőket fekteti le: „A per befejezésének ésszerű időtartama a jogvita tárgyát és természetét, valamint az eljárás lefolytatásának egyedi körülményeit is figyelembe véve határozható meg. Nem hivatkozhat a per ésszerű időn belül történő befejezésének követelményére az a fél, aki magatartásával, illetve mulasztásával a per elhúzódásához maga is hozzájárult.”

A rövid bevezető után, tanulmányom további részében az ésszerű időn belüli befejezéshez való jog hazai szabályozásának hátterében álló európai egyezmény, illetve az azzal összefüggésben kialakult strasbourgi bírói gyakorlat, ezt követően pedig az ésszerű idő követelményének megsértése esetén segítségül hívható – polgári eljárási kódexünk által szabályozott – eszközök kerülnek áttekintésre. Végül tanulmányom utolsó részében, röviden kitérek a Pp. legújabb módosítására,⁵ arra keresve a választ, hogy ténylegesen vajon mennyiben szolgálja a jogalkotó által kitűzött célt, vagyis a bíróságok hatékonyabb működését és a polgári eljárások gyorsítását.

¹ Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0005 azonosító számú projekt támogatásával készült.

² Az 1992. évi LXVIII. törvény (V. Ppn.) által került beiktatásra.

³ 1999. évi CX. törvény (VIII. Ppn.).

⁴ Kengyel Miklós: Magyar Polgári Eljárásjog. Osiris, Budapest, 2003. 83. o.

⁵ Egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvény.

2. Az ésszerű idő követelményének „európai háttere”

Ahogy az már a fentiekben is említésre került, az ésszerű idő követelménye az európai jogfejlődés hatására került be a magyar polgári eljárásjogba. A rendelkezés hátterében valójában hazánk az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez történő csatlakozása áll. Az Egyezményt 1950. november 4-én írtak alá Rómában, melyhez Magyarország csupán a kilencvenes években csatlakozott. Hazánk 1992. november 5-én ratifikálta a megállapodást, majd az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki.⁶ Az Egyezmény rendelkezéseinek betartásáról a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: Bíróság) gondoskodik.⁷

A tisztességes eljárásról, és azon belül az ésszerű idő követelményéről az Egyezmény 6. cikke rendelkezik, mely szerint *„Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogai és kötelezettségei tárgyában...”*

Az Egyezmény az ésszerű idő fogalmát nem határozza meg pontosan, a kérdés vizsgálatánál tehát a Bíróság kialakult gyakorlata szolgál útmutatóul. Ami a Bíróság vonatkozó gyakorlatát illeti, megállapítható, hogy az mindig az eset összes körülményeit figyelembe véve, az ügy egyedi sajátosságait szem előtt tartva dönt az e kérdéskörben elé kerülő ügyekben. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Bíróság szigorú álláspontja szerint, amely állam az Egyezmény részese, annak kötelessége az abban deklarált jogok biztosítása polgárai számára. Ennek megfelelően köteles tehát igazságszolgáltatási rendszerét oly módon kialakítani, hogy eleget tudjon tenni az eljárások ésszerű időn belül történő befejezésével kapcsolatos előírásnak is. A Bíróság szerint minden egyezményes a peres eljárások számának megfelelő módon kell, hogy kialakítsa igazságszolgáltatási szervezetrendszerét. Mindezek tudatában nem meglepő, hogy a részes államok a Bíróság előtt nem hivatkozhatnak eredménnyel példának okáért bírósági rendszerük túlterheltségére, technikai nehézségekre, vagy a bírák kevés számára.⁸

A Bíróság egyébként az általa felállított kritériumrendszernek megfelelően, alapvetően négy tényezőt vizsgál az ésszerű idővel összefüggésben. Az első ilyen vizsgált tényező, az ügy bonyolultsága. Ezzel kapcsolatban beszélhetünk eljárásjogi, illetve anyagi jogi bonyolultságról. A következő Bíróság által ki-

⁶ Gáspárdy László–Wopera Zsuzsa–Kormos Erzsébet–Cserba Lajos–Nagy Andrea–Hársági Viktória: *Polgári Perjog Általános Rész*. KJK–KERSZÖV, Budapest, 2005. 61. o.

⁷ Az egyezmény betartásának ellenőrzésére hozták létre 1954-ben az Emberi Jogi Európai Bizottságot, 1959-ben pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságát. Mindkettőt Strasbourgban állították fel, azonban az Egyezményhez kapcsolódó Tizennegyedik kiegészítő jegyzőkönyv a két szerv helyett egy állandó bíróságot hozott létre, szintén Emberi Jogok Európai Bírósága néven, változatlan székhellyel. A Bírósághoz kizárólag abban az esetben lehet fordulni, ha valamely szerződő állam (állami kérelem, 33. cikk), vagy magánszemély (egyéni kérelem, 34. cikk) azt állítja, hogy az Egyezmény megsértésének áldozata, illetve, hogy az Egyezményben biztosított jogok valamelyikét, valamely szerződő állam megsértette. Egyéni kérelmet terjeszthet elő: bármely természetes személy, nem-kormányzati szervezet vagy személyek csoportja. Az ügyet csak akkor lehet a Bíróság elé terjeszteni, ha az összes hazai jogorvoslati lehetőség már kimerítésre került, és legkésőbb a hazai jogerős határozat meghozatalától számított 6 hónapon belül.

⁸ Fűzi Zsófia: *Az „ésszerű idő” követelménye az Emberi jogok Bíróságának gyakorlatában és a polgári perrendtartásban*. In: *Collega VII./2.* sz. 47. o.

emelt körülmény, a kérelmező magatartása, melynek vizsgálatakor két szempont szerint jár el. Egyrészt azt vizsgálja, hogy a kérelmező megtett-e mindent az eljárás gyorsítása érdekében, másrészt pedig azt, hogy magatartásával nem járult-e ő maga is hozzá az eljárás elhúzódsához. A harmadik vizsgált kérdés, az eljáró szerv által tanúsított magatartás. Ebben a körben a Bíróság példának okáért azt vizsgálja, hogy az ügyben eljáró bírák megfelelően tárgyalták-e az ügyet, éltek-e a törvény által biztosított pervezetési jogosítványokkal. Az utolsó szempont, melyet a Bíróság figyelembe vesz az ésszerű idő kérdésének megítélésénél, hogy a kérelmező számára mi is az ügy tétje. Ennek megfelelően egyes esetekben, az ügy jellegére tekintettel sokkal szigorúbban jár el, mint máskor. Ilyen ügytípusok lehetnek például a munkaügyi viták, a házasság felbontásával, gyermekelhelyezéssel, gyermektartással, vagy akár a birtokháborítással kapcsolatos ügyek.⁹

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének vonatkozó rendelkezése, illetve az Emberi Jogok Európai Bírósága által kimunkált szempontok nagy vonalakban történő áttekintése után, megállapíthatjuk, hogy a polgári peres eljárások ésszerű időn belül történő befejezésére irányuló magyar szabályozás, a bemutatottakkal rokon módon került kialakításra. Az Egyezményhez hasonlóan a Pp. sem határozza meg kifejezetten az ésszerű idő fogalmát, hanem – a Bíróság vonatkozó gyakorlatából merítve – utal arra, hogy a tárgyi kérdés minden egyes esetben, az ügy egyedi sajátosságai (a jogvita tárgya, természet, egyedi körülmények) alapján dönthető el.

Egy lényeges ponton azonban eltér a Pp. a strasbourgi Bíróság gyakorlatától. Eljárásjogi kódexünk szerint ugyanis nem hivatkozhat a per ésszerű időn belül történő befejezésének követelményére az a fél, aki magatartásával, illetve mulasztásával a per elhúzódsához maga is hozzájárult. Ezzel szemben a Bíróság a kérelmező perelhúzásra irányuló magatartásának megállapítása esetén is vizsgálja, hogy a hazai bíróság minden rendelkezésére álló eszközzel törekedett-e a per gyors lezárására, illetve hogy megfelelően fellépett-e a felek által tanúsított, perelhúzó magatartás ellen. A Bíróság szerint tehát az eljáró tagállami szervek, a felek nem megfelelő hozzáállása esetén sem mentesülnek a perek ésszerű időn belül történő lezárásának kötelezettsége alól.¹⁰

3. „Hazai orvoslási lehetőségek” az ésszerű idő követelményének megsértése esetén

Az ésszerű idő követelményére vonatkozó magyar szabályozás háttérben álló európai egyezmény, illetve az annak kapcsán kialakult strasbourgi gyakorlat szemügyre vételét követően, azt a két lehetséges hazai jogintézményt szeretném bemutatni, melyek az ésszerű idő követelményének megsértése esetén segítségül hívhatók. Ez a két jogintézmény nem más, mint a méltányos elégtételt biztosító kártérítés, melyről a Pp. 2. § (3) bekezdése rendelkezik, valamint a Pp. 114/A. és 114/B. §-ában szabályozott, az eljárás elhúzódsára alapított kifogás intézménye.

⁹ Dr. Turbuly Lilla: *Az ésszerű idő a polgári perekben*. In: *Bírák Lapja* 2003/1. sz. 43–47. o., Füzi: i. m. 46–47. o.

¹⁰ Dr. Turbuly: i. m. 45. o.

3.1. A méltányos elégtételt biztosító kártérítésről

A perek tisztességes lefolytatásának, illetve ésszerű időn belül történő befejezésének megsértésére alapított kártérítési alakzat a VIII. Pp. novellával került be a magyar polgári eljárásjogba, a rendelkezés 2003. július 1. napján lépett hatályba, és csakis az ezt követően indult eljárásokban alkalmazható. A méltányos elégtételt biztosító kártérítés iránt indított perek a megyei bíróságok hatáskörébe tartoznak.¹¹

A Pp. 2. § (3) bekezdése szerint: „A bíróság mulasztása esetén a fél – alapvető jogait ért sérelemre való hivatkozással – méltányos elégtételt biztosító kártérítésre tarthat igényt, feltéve, hogy a sérelem jogorvoslati eljárás keretében nem orvosolható. Az igény elbírálása során a bíróság soron kívül jár el. A kártérítés megállapítását nem zárja ki, ha a bíróság nevében eljár személynek az okozott jogsérelem közvetlenül nem volt felróható.”

Bár a jogintézmény bevezetése egyértelműen a polgári perek ésszerű időn belül történő befejezését szorgalmazta, számos problémát indikált mind dogmatikai mind pedig jogalkalmazási szempontból.¹² A legalapvetőbb kérdés, amely e speciális kártérítési formával kapcsolatban felmerülhet bennünk, hogy „a főként anyagi jellegű szabályt a jogalkotó milyen megfontolás alapján helyezte el a Polgári perrendtartásban.”¹³

A méltányos elégtételt biztosító kártérítéssel kapcsolatos aggályokat meglehetősen körültekintően, és jól összefoglalva szemlélteti a BDT. 2008. 1811. számon közzétett eseti döntés.¹⁴

A döntés a Pp. fentiekben ismertetett bekezdését egy „önálló kártérítési felelősséget megállapító” tényállásként aposztrofálja, „amely a jogkövetkezményeket is teljes körűen rendez”, mindemellett rámutat arra – az előzőekben már említett – sajátosságra is, miszerint a Pp. ezen rendelkezése „annak ellenére anyagi jogszabály, hogy az eljárási törvényben került szabályozásra.” A döntés szerint a „felelősségi alakzat szabályozása hiányos”, melyre tekintettel annak értelmezéséhez „kiegészítő jelleggel feltétlenül szükség van a Ptk. anyagi jogi szabályainak alkalmazására”. Ezzel a megállapítással úgy gondolom, vitatkozni nem lehet, hiszen – ahogy az a tárgyi döntésben is kifejtésre kerül – a Pp.-ben példának okáért az sincs konkrétan meghatározva, hogy kivel szemben lehet érvényesíteni a szóban forgó kártérítési igényt. „Az anyagi jog szabályai alapján lehet csak következtetni arra, hogy a fél az igényét a bírósággal szemben érvényesítheti.”¹⁵

A döntés egy másik, igen elgondolkodtató kérdést is felvet, nevezetesen, hogy valójában minek is minősül ez az ún. méltányos elégtételt biztosító kártérítés? Vagyoni, esetleg nem vagyoni kártérítésnek? Álláspontom megegyezik a döntésben foglaltakkal, miszerint vagyoni kárról nyilvánvalóan nem beszélhetünk, tekintettel arra, hogy vagyoni kár esetén nem lehet szó méltányosságáról.

¹¹ Pp. 23. § (1) m) pont.

¹² Reviczky Renáta: *Az ésszerű pertartam kérdései*. In: *Közjegyzők Közlönye* 2007/5. sz. 16. o.

¹³ Könyvesné Orosz Ibolya: *Az időtényező a polgári eljárásjogban, különös tekintettel a kifogás jogintézményére*. In: *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században*. HVG–ORAC, Budapest, 2007. 213. o.

¹⁴ Mely döntés elemzése, értékelése annak lényegi tartalma révén más szerzők tanulmányában is megjelenik. L. Bakos Kitti: *A tisztességes eljáráshoz való jog: új jogalkotói irányok*. <http://jesz.ajk.elte.hu/bakosk42.html> (2010.12.13.)

¹⁵ BDT 2008. 1811. sz.

A vagyoni kár bekövetkezése minden esetben objektíve megállapítható, nem vélelmezhető, ennek megfelelően a vagyoni kártérítés kizárt. Ugyanakkor nem vagyoni kár megítéléséről sem beszélhetünk tekintettel arra, hogy az ésszerű időn belüli befejezéshez való jog, annak ellenére, hogy megsértése gyakran maga után vonhatja a személyhez fűződő jogok sérelmét is, nem tartozik a személyhez fűződő jogok körébe, „mindössze” egy eljárási alapjogról van szó.¹⁶ Ezek után magától értetődő a kérdés, hogyha a Pp. 2. § (3) bekezdésében szabályozott méltányos elégtételt biztosító kártérítés nem minősülhet sem vagyoni, sem nem vagyoni kártérítésnek, akkor vajon minek tekinthetjük. Ami biztosan leszögezhető, hogy egy speciális, önálló kártérítési formáról van szó. A BDT. 2008. 1811. számon közzétett eseti döntés egyébként arra a következtetésre jutott, hogy ez a speciális forma az anyagi jogban nem szabályozott sérelemdíjként fogható fel.

A hivatkozott döntés a fentiekén túl a következő problémára is felhívja a figyelmet. A Pp. 2. § (3) bekezdéséhez kapcsolódó indokolás szerint, a bekezdés utolsó mondata,¹⁷ arra enged következtetni, hogy itt egy objektív, felróhatóságtól független felelősségi alakzatról van szó. Meglehet, azonban, ahogyan arra a segítségül hívott eseti döntés – álláspontom szerint helyesen – rámutat, „ebből a megfogalmazásból legfeljebb az a következtetés adódik, hogy az ügyet tárgyaló bíró felróhatóságának hiánya önmagában a bíróság, mint jogi személy kimentésére nem vezethet”, azonban egyéb tényekre, körülményekre hivatkozva, nem kizárt, hogy a bíróság kimentése eredményes legyen.¹⁸

Véleményem szerint a hivatkozott eseti döntésben összefoglalt problémák felvázolása jól láthatóvá tette, hogy a Pp. 2. § (3) bekezdése által szabályozott jogintézményt milyen sokrétű bizonytalanság övezi, és ezáltal a jogalkalmazásban mennyi dilemmához vezethet.

Összefoglalva az e részben kifejtetteket, minden kétséget kizáróan leszögezhető, hogy a méltányos elégtételt biztosító kártérítés intézményével kapcsolatos szabályozás változtatásra szorul. A jelenleg is hatályban lévő szabályozás módosítására, illetve az alapvető dogmatikai problémák kiküszöbölésére természetesen több elképzelés is született,¹⁹ változás azonban mindaddig nem történt, és az új Polgári Törvénykönyv elfogadásig, illetve hatálybalépéséig feltehetőleg nem is fog.

3.2. Kifogás az eljárás elhúzódása miatt

A jogaiban sérelmet szenvedett fél részére sokáig, csupán az előbbieken bemutatott – és a hivatkozott eseti döntés segítségével levont következtetéseim szerint, meglehetősen problémásan szabályozott – jogérvényesítési lehetőség

¹⁶ A személyhez fűződő jogok az ún. „kizáró jogok” közé tartoznak, vagyis mindenkivel szembeni, abszolút szerkezetű jogviszonyról van szó. A perek ésszerű időn belüli befejezésének követelménye ezzel szemben csupán a bíróságok számára állapít meg kötelezettséget, a jogosultak pedig kizárólag az eljárásban résztvevő felek, tehát relatív szerkezetű jogviszonyról van szó. Bíró György–Lenkovics Barnabás: *Polgári Jog Általános tanok*. Novotni, Miskolc, 2001. 151–152. o.; BDT 2008. 1811. sz.

¹⁷ „A kártérítés megállapítását nem zárja ki, ha a bíróság nevében eljáró személynek az okozott jogsérelem közvetlenül nem volt felróható.”

¹⁸ BDT. 2008. 1811. sz.

¹⁹ L. Bakos: i. m.

állt rendelkezésre, és mivel a bíróság méltányos elégtételt biztosító kártérítés iránti felelőssége csakis a per befejezését követően vehető fel, a fél a per során semmit sem tehetett az eljárási határidők betartatásáért. Miután az Emberi Jogok Európai Bírósága több ízben is megállapította, hogy a kár megtérítésének ez a formája önmagában nem teremt hatékony jogorvoslatot, szükséges volt egy olyan intézmény beépítése a hazai jogrendszerbe – nemcsak a polgári, hanem a büntetőeljárás területén is – amely az eljárások alatt, azok folyamatában biztosít lehetőséget elhúzóadásmentes lefolytatásuk kikényszerítésére.²⁰

Ez a jogintézmény nem más, mint a bírósági eljárások elhúzóadása esetén előterjeszhető kifogás, mellyel a 2006. évi XIX. törvény egészítette ki a Pp.-t. A törvény 2006. április 1-jén lépett hatályba, és rendelkezéseit a folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kellett.

A jogalkotó a kifogás intézményével kapcsolatban igyekezett pontos szabályozást nyújtani, egzakt módon meghatározva, hogy ki, mely esetekben, és mely bíróságnál terjesztheti azt elő, mely bíróság rendelkezik hatáskörrel a kérdés eldöntésére, és a lehetséges jogkövetkezményeket is pontosan szabályozta.

A Pp. 114/A. § (1) bekezdése szerint az eljáró bíróság mulasztása esetén – ugyanezen bíróságnál – írásban kifogást terjeszthet elő a fél, a beavatkozó, valamint az eljárásban részt vevő ügyész.

A Pp. 114/A. § (2) bekezdése a kifogás előterjesztésének három esetét nevesíti. A jogintézmény egyrésztől akkor hívható segítségül, ha a törvény a bíróság részére az eljárás lefolytatására, eljárási cselekmény elvégzésére (vagy valamely határozat meghozatalára) határidőt tűzött ki és az eredménytelenül telt el, másrésztől ha a bíróság az eljárásban részt vevő részére az eljárási cselekmény elvégzésére határidőt rendelt, azonban ez szintén eredmény nélkül telt el és a bíróság a mulasztóval szemben nem alkalmazta a törvény által lehetővé tett intézkedéseket. Végül a kifogás előterjesztésének harmadik esete, ha a bíróság utolsó érdemi intézkedése óta eltelt az az ésszerű időtartam, amely elegendő lett volna arra, hogy a bíróság az eljárási cselekményt elvégezze (vagy annak elvégzéséről rendelkezzen), azonban ezt nem tette meg. Arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető az utolsó érdemi intézkedés óta eltelt ésszerű időtartamnak, a módosító törvény indokolása visszautal a Pp. 2 §-ban foglaltakra. Ennek megfelelően, minden esetben az elmulasztott cselekmény tárgya, természete, valamint az egyedi körülmények figyelembevételével lehet azt meghatározni, hogy az utolsó intézkedés óta eltelt időtartam ésszerűnek tekinthető-e, vagy sem.²¹

A törvény szerint nem terjeszthető elő kifogás bizonyítási cselekmény elrendelésével kapcsolatban, továbbá olyan határozatok ellen sem, amelyekkel szemben külön jogorvoslatnak van helye.

Az ügyben eljáró bíróság, amennyiben az előterjesztett kifogást alaposnak ítéli meg, saját hatáskörben orvosolja a sérelmezett helyzetet, azonban abban az esetben, ha a kifogást alaptalannak tartja, a kérdést a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság dönti el. Ha a kifogást elbíráló bíróság a kifogást alaposnak tartja, felhívja az eljáró bíróságot, hogy megadott határidőn

²⁰ A bírósági eljárás elhúzóadása miatti kifogás jogintézményének bevezetéséhez kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2006. évi XIX. törvény indokolása.

²¹ Könyvesné: i. m. 216. o.

belül tegye meg az ügy továbbviteléhez szükséges intézkedést, illetve ha a késedelem annak köszönhető, hogy az ügyben eljáró bíróság a mulasztóval szemben nem lépett fel, az adott ügyben leghatékonyabb intézkedés fogantatására hívja fel. Ennél a rendelkezésnél fontos kiemelni, hogy a kifogást elbíráló bíróság az eljáró bíróságot meghatározott, konkrét eljárási cselekmény lefolytatására nem utasíthatja, hiszen az már a bírói függetlenség elvébe ütközne. Tekintettel arra, hogy a jogintézmény célja, a folyamatban lévő eljárás gyorsítása, eljárási kódexünk viszonylag rövid határidőket szab a kifogás elintézésére.²²

Az eljárás elhúzódása miatti kifogás intézményével összefüggésben kikristályosodott bírói gyakorlat szerint, a jogintézmény rendeltetése egyértelműen abban rejlik, hogy egy adott eljárásban egy konkrét bírói mulasztás, vagy valamely késedelem folytán kialakult sérelmet orvosoljon, és nem csupán a mulasztás vagy késedelem megállapítására hivatott.²³ „Az eljárás elhúzódása miatti kifogás célja ugyanis az, hogy a bíróságot a szükséges eljárási cselekmények elvégzésére ösztönözze, illetve alapos kifogás esetén a felsőbb bíróság az ügy továbbviteléhez szükséges intézkedések megtételére kötelezze. Ennek alapján olyan esetekben, amelyekben mulasztás nem áll fenn, azaz intézkedésre sor került, a kifogás nem lehet alapos.”²⁴ Egy konkrét gyakorlati példát hozva, a BDT. 2006. 1458. számon közzétett eseti döntés szerint nem minősülhet kifogást megalapozó mulasztásnak, ha az eljárási cselekményt elvégezte a bíróság (jelen esetben a tárgyalási határnap kitűzéséről volt szó), és mindössze annak időpontjánál nem érvényesült a rá vonatkozó eljárási (tehát a négy hónapon belüli időközre vonatkozó) szabály.

Az eljárás elhúzódása miatti kifogásra vonatkozó törvényi szabályozás, illetve a kialakult bírói gyakorlat megismerése után, a jogintézmény hatékonysága tézisem szerint némileg megkérdőjeleződik, és felmerülhet bennünk a kérdés, miszerint valóban alkalmas-e a bírósági eljárások előmozdítására. Az azonban bizonyos, hogy egyelőre ez az egyetlen eszköz az eljárásban részt vevők (peres fél, beavatkozó, ügyész) számára ahhoz, hogy az eljárás elhúzódása esetén, annak folyamatában telessenek valamit ügyük előrehaladása érdekében.

4. Befejezés

Az ésszerű idő követelménye az igazságszolgáltatással szemben támasztott egyik legalapvetőbb társadalmi elvárás, mely a peres eljárások számának évről évre történő növekedésével aktualitásából soha sem veszíthet, sőt, ezen túlmenően az idő előrehaladtával egyre hangsúlyosabb szerephez jut. Mindezt alátámasztja az a jól nyomon követhető és folyamatosan erősödő jogalkotói szándék, mely hazánk Emberi Jogok Európai Egyezményéhez történő csatlakozása óta figyelhető meg, és melynek célja a bírósági eljárások (legyen az akár polgári, akár büntető) minél rövidebb idő alatt történő lefolytatása. A polgári peres eljárások gyorsítása terén az Egyezményhez történő csatlakozást köve-

²² 2006. évi XIX. törvény indokolása.

²³ BDT 2007. 1542. sz., BDT 2006. 1461. sz.

²⁴ BDT. 2008. 1851. sz.

tően, az első jelentős lépést a – korábban már hivatkozott – 1999. évi CX. törvény jelentette. A Pp. ezen módosítása nemcsak valódi tartalmat rendelt az ésszerű idő követelményéhez,²⁵ hanem számos új – főként a bíróságokkal szemben érvényesülő – határidőt épített be polgári eljárásjogunkba, illetve a bírák munkaterhének csökkentését igyekezte elérni azzal, hogy a bírósági titkároknak, ügyintézőknek meghatározott esetekre nézve, önálló eljárási jogkört adott.²⁶ Napjainkban a polgári eljárások gyorsítására, és a bíróságok tehermentesítésére irányuló jogalkotói szándék egyre fokozottabban érezhető. Csupán néhány példát hozva, egyértelműen ezek a célok domináltak a – magyar polgári eljárásjogban új keletűnek nem mondható – kísértékű perekre vonatkozó szabályozás bevezetésénél,²⁷ a fizetési meghagyásos eljárások közjegyzői hatáskörbe utalásánál,²⁸ illetve a Pp. legújabb módosításánál²⁹ is. Ami a nemrégiben elfogadott „gyorsító csomag”³⁰ Pp. módosításával kapcsolatos részét illeti, néhány rendelkezés már 2011. január 7-étől alkalmazandó, a változtatások legjava azonban csak március 01. napján lép hatályba. A jogalkotó szerint a Pp.-t módosító rendelkezések közül talán a legfontosabb, hogy „kötelező jogi képviselő esetében a keresetváltoztatás, a viszontkereset és a beszámítási kifogás előterjesztését szigorú határidőkhöz köti.”³¹ A módosító jogszabály a keresetváltoztatással és a kötelező jogi képviselővel összefüggésben is változtatásokat eszközöl: a magyar perjogi hagyományokhoz visszatérve, újfent rögzíti, hogy melyek azok a felperesi cselekmények, melyek nem minősülnek keresetváltoztatásnak, illetve a megyei bíróságok hatáskörébe tartozó ügyeknél, meghatározott ügycsoportok kivételével, kötelező jogi képviselőt ír elő.³² A törvény további fontosabb módosításai: a jogi személy vállalkozások egymás közötti jogvitáiban visszahozza a per előtti kötelező egyeztetést; felülvizsgálja a közigazgatási perek illetékességi szabályait, illetve főszabállyá teszi a közigazgatási perek tárgyaláson kívüli elbírálását; lehetőséget ad más azonos hatáskörű bíróság kijelölésére, ha a bíróság rendkívüli munkaterhe miatt az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása másképp nem biztosítható; a bírák kizárásának kérdésében, hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén az eljáró bíróság kijelölésénél, továbbá az ügy áttételénél soron kívüli eljárást ír elő; illetve további fontos módosítás, hogy a megyei bíróság hatáskörébe 2011. március 1. napjától ötmillió helyett a tízmillió forintot meghaladó pertárgyértékű vagyoni jogi perek tartoznak.

A fentiekben tett – nem teljes körű – felsorolás után felmerülhet a kérdés, hogy a jogalkotó által újonnan eszközölt módosítások, ténylegesen vajon mennyiben járulnak hozzá a bíróságok hatékonyabb működéséhez, illetve a polgári peres eljárások gyorsításához.

A magam részéről támogatok minden olyan javaslatot, amely a fenti célokat szolgálja, azonban úgy gondolom, hogy jelentős eredményt e téren nem a még

²⁵ Kengyel: i. m. 83. o.

²⁶ Reviczky: i. m. 11. o.

²⁷ A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény.

²⁸ A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (hatályba lépett 2010. június 1-jén).

²⁹ L. 5. jegyzet

³⁰ Hiszen nem csupán a Pp.-t módosítja az új törvény, hanem a Bszi.-t, a Bjt.-t, és a Be.-t is.

³¹ 2010. évi CLXXXIII. törvény indoklása.

³² Kivételt képez példának okáért a vagyoni jogi perek azon csoportja, ahol a per tárgyának értéke a 30 millió forintot nem haladja meg.

szigorúbb eljárási határidők bevezetésével, vagy példának okáért a kötelező jogi képviselő esetköreinek kiszélesítésével lehet elérni. Számottevő előrelépést a bírák adminisztratív munkaterhének csökkentése hozhatna, amely álláspontom szerint leginkább a kisegítő személyzet és az anyagi, elsősorban technikai szükségletek kielégítésével lenne elérhető.

Mindezek ellenére megállapítható, hogy az ésszerű idő követelménye a jövőben sem szorulhat háttérbe, és továbbra is minden lehetséges eszközzel törekedni kell a polgári eljárások minél gyorsabban történő befejezésére. Mindenképpen domináns szerepet kell, hogy betöltsön mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás terén, hiszen az ésszerű időn belüli befejezéshez való jog „az állam és jog alapvető értéke”.